

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:27

om översyn av skogs- och jordbruksforskningen (prop. 1980/81:129)

Propositionen

I proposition 1980/81:129 har regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen

dels att

godkänna den i propositionen förordade organisationen för skogs- och jordbrukets forskningsråd och de i propositionen föreslagna riktlinjerna för rådets arbete,

dels att

1. till Främjande av skogsvård m. m. för budgetåret 1981/82 utöver i proposition 1980/81:100 bil. 13 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 5 000 000 kr.,

2. till Skogs- och jordbrukets forskningsråd för budgetåret 1981/82 anvisa ett reservationsanslag av 35 806 000 kr.

Motioner

Utskottet har i detta betänkande behandlat följande under allmänna motionstiden 1981 väckta motioner, nämligen

1980/81:1006 av Birgitta Hambræus (c) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen belägger jordbrukskemikalier med en avgift för forskning om alternativa jordbruksmetoder,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utredningar och forskningsråd rörande jordbruket skall kompletteras med företrädare för organisk odling,

3. att riksdagen anhåller hos regeringen om utredning om närproduktion av livsmedel,

1980/81:1369 av Anders Gernandt m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande vikten av forskning och övriga åtgärder för betryggande förekomst av mineralämnen i odlingsjorden och jordbrukets produkter,

1980/81:1756 av Anders Gernandt (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna

1. att företrädare för biologiska odlingssystem bör få representanter i de

anslagsbeviljande organen inom statens råd för skogs- och jordbruksforskning,

2. att viss del av de till statens råd för skogs- och jordbruksforskning anvisade medlen bör användas för försök och forskning rörande biologiska odlingssystem,

3. att – såsom en ökad beredskapsåtgärd – medel bör omfördelas till främjande av biologisk odling i stället för uppläggning av mycket stora lager av kemiska medel,

1980/81:1876 av Georg Andersson m. fl. (s) vari yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen 1980/81:1874 anförts beträffande forskning om skogsnäringens problem.

Utskottet

I propositionen föreslås vissa förändringar beträffande skogs- och jordbruksforskningen. Förslagen bygger på betänkande av en arbetsgrupp som haft uppdraget att göra en översyn av statens råd för skogs- och jordbruksforskning (SJFR).

De i propositionen framlagda förslagen innebär sammanfattningsvis att SJFR med verkan fr. o. m. den 1 juli 1981 omorganiseras och får en ändrad inriktning på sitt arbete. Rådet, som får namnet skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR), får enligt propositionen en viktig uppgift att fylla när det gäller att tillgodose behovet av ökad forskning på grundläggande och långsiktig nivå inom skogs- och jordbruksforskningen. Vidare framhålls vissa nya viktiga forskningsområden som rådet bör uppmärksamma, såsom energiforskning, livsmedelsforskning och vattenbruk.

När det gäller anslagspolitiken förordas en större koncentration på ett mer begränsat antal projekt från SJFR:s sida. Rådet bör vidare koncentrera sina insatser på kunskapsuppbyggande forskning och i möjligaste mån försöka undvika stöd till utvecklings- och försöksbetonad verksamhet.

Bevakning av forskning i andra länder bör enligt förslaget i princip inte finansieras med forskningsrådsmedel. Här anses ansvaret i vad gäller skogs- och jordbruksforskningen böra ligga på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

Nuvarande uppdelning av forskningsrådet i en jordbrukssektion och en skogssektion försvårar enligt propositionen en samverkan mellan berörda områden och medför bl. a. risk för att tvärvetenskapliga satsningar på problem som är gemensamma för skogs- och jordbruket försvåras. Organisationen medför dessutom en onödig stelbenthet i anslagssystemet. Mot bl. a. angiven bakgrund förordas att sektionsindelningen slopas.

Det nya rådet får slutligen en vidare inriktning än det nuvarande. Det bör sålunda ha till uppgift att främja och stödja sådan forskning somagnar

skogsbruket och jordbruket i vid bemärkelse.

Utskottet kan i allt väsentligt instämma i de synpunkter som sålunda anförts beträffande det nya forskningsrådets organisation och arbetsuppgifter. För egen del vill utskottet understryka föredragandens uttalande om vikten av att rådet uppmärksammar nya forskningsområden, vilka hittills inte kunnat ges en tillfredsställande uppmärksamhet inom SJFR. Enligt utskottets mening bör livsmedelsforskningen i förevarande sammanhang ägnas särskild uppmärksamhet. Som anføres i propositionen får denna forskning anses hittills ha varit alltför blygsam i vårt land.

Enligt föredragandens mening finns det inte anledning att tro att något av de huvudområden som SJFR har ansvar för kommer att missgynnas på grund av de förordade organisationsförändringarna. Utskottet vill för sin del framhålla det angelägna i att så inte får bli fallet. Bl. a. anser utskottet det böra understrykas att det föreslagna sammanförandet av jordbruks- och skogssektionerna till en enhet och motsvarande sammanslagning av forskningsanslagen inte får leda till att skogsforskningens intressen eftersätts. Som även framhålls i propositionen finns inte minst inom den skogliga forskningen i dag betydande behov av insatser. Liksom föredraganden finner utskottet det rimligt att en viss prioritering av den skogliga forskningen sker vid fördelningen av de nytillkommande resurser som enligt propositionen bör tillföras berörda forskningsanslag.

Med hänvisning till vad utskottet här anført förordar utskottet att riksdagen godkänner den i propositionen förordade organisationen för skogs- och jordbrukets forskningsråd och de i sammanhanget föreslagna riktlinjerna för rådets arbete.

De i propositionen framlagda förslagen om anslag för nästa budgetår till berörda forskningsändamål föranleder ingen erinran från utskottets sida.

I ett par under allmänna motionstiden i år väckta motioner har framförts vissa yrkanden som berör bl. a. sammansättningen av SJFR.

I motion 1006 föreslås sålunda att riksdagen uttalar sig för att utredningar och forskningsråd rörande jordbruket kompletteras med företrädare för organisk odling. Ett liknande yrkande görs i motion 1756, enligt vilket företrädare för biologiska odlingssystem bör få representanter i de anslagsbeviljande organen inom statens råd för skogs- och jordbruksforskning.

Utskottet vill erinra om att – såsom också framhålls i proposition 1980/81:129 – det ankommer på regeringen att besluta om forskningsrådets sammansättning. Självfallet måste rådets sammansättning bli väl avvägd. Som anføres i propositionen bör företrädare för skilda närings- och forskningsintressen bli representerade i det nya rådet. Utskottet förutsätter att regeringen tillser att rådet ges erforderlig sakkunskap att i förekommande fall pröva jämväl forskningsprojekt rörande sådana områden som avses i nyss berörda motionsyrkanden. Vad utskottet här anført gäller analogt beträffande sammansättningen av utredningar på jordbrukets område, tillsatta av

regeringen.

Med hänsyn till vad nu anförts finner sig utskottet inte böra förorda någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motion 1006 yrkande 2 och motion 1756 yrkande 1.

De båda nu behandlade motionerna innehåller i övrigt förslag om åtgärder, syftande till att bl. a. främja forskning och utveckling rörande alternativa jordbruksmetoder. Enligt motion 1006 bör sålunda regeringen belägga jordbrukskemikalier med en avgift för forskning om dylika metoder (yrkande 1). Vidare föreslås (yrkande 3) att en utredning tillsätts för att – i syfte att minska kemikalieanvändningen i jordbruket – förändra livsmedelsförsörjningen från fjärr- till närproduktion. I motion 1756 föreslås (yrkande 2) att viss del av de till statens råd för skogs- och jordbruksforskning anvisade medlen bör användas för forskning och försök rörande biologiska odlingssystem. Enligt ett annat förslag (yrkande 3) bör viss ytterligare omfördelning av medel ske till främjande av biologisk odling. Ett nära sammanhängande spörsmål berörs i motion 1369, vari betonas vikten av forskning och andra åtgärder för att trygga förekomst av mineralämnen i odlingsjorden och i jordbrukets produkter.

Utskottet vill erinra om att riksdagen vid tidigare behandling av frågan om stöd till alternativ jordbruksteknik gjort uttalanden av innebörd bl. a. att det på skilda håll pågående forsknings- och utvecklingsarbetet på förevarande område förtjänade statligt stöd och att sådant också lämnades i olika sammanhang. Det har härvid bl. a. erinrats om forskning som bedrivs vid lantbruksuniversitetet och vissa andra universitetsinstitutioner samt vid Sveriges utsädesförening och Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Det har också hänvisats till att statens råd för skogs- och jordbruksforskning inom ramen för tillgängliga anslagsmedel lämnat inte oväsentliga bidrag till olika grenar inom miljövärdhetsforskningen.

Hithörande spörsmål har under senare år ägnats särskild uppmärksamhet i samband med de årliga budgetprövningarna. I budgetpropositionen 1979 betonades sålunda beträffande SLU att alternativa odlings- och brukningsmetoder behövde ägnas större uppmärksamhet inom såväl forskning som utbildning. Föregående år tillfördes SLU ytterligare medel för forskning om möjligheterna att genom användning av ny teknik åstadkomma ett ekologiskt bättre balanserat jord- och skogsbruk. Det gällde bl. a. minskad användning av handelsgödsel och bekämpningsmedel. Enligt årets budgetproposition tillförs forskningsområdet ytterligare resurser. Därtill har väsentliga belopp för ändamålet omfördelats inom ramen för tillgängliga resurser vid SLU.

Den år 1979 tillsatta utredningen om användning av kemiska medel i jord- och skogsbruket har enligt sina direktiv bl. a. till uppgift att pröva behovet av ytterligare forskning, försök och utvecklingsarbete i syfte att få fram alternativa produktionsmetoder. Möjligheterna till ökade insatser inom bl. a. växtförädling, biologisk bekämpning och alternativ odlingsteknik bör

därvid övervägas och erforderliga förslag läggas fram. Motioner med yrkanden om stöd till forskning och utveckling rörande biologiska odlingsmetoder, m. m., har tidigare på utskottets förslag överlämnats till utredningen. Utskottet anser för sin del lämpligt att även nu behandlade motioner i berörda delar överlämnas till utredningen.

Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet här anfört med anledning av motion 1006 yrkandena 1 och 2, motion 1369 och motion 1756 yrkandena 2 och 3.

Utskottet har funnit lämpligt att i förevarande sammanhang även behandla den under allmänna motionstiden väckta motionen 1876 om forskningen rörande skogsnäringens problem. I motionen hänvisas till innehållet i motion 1874 om regionalpolitiken för Norrbotten, m. m., vari bl. a. tas upp frågan om ökat stöd till skoglig forskning vid den skogsvetenskapliga fakulteten i Umeå. Enligt motionärernas mening har lokaliseringen av fakulteten till Umeå visat sig vara ytterst värdefull, eftersom några av de mest välskötta skogsindustriföretagen är lokaliserade till de fyra nordligaste länen. Dessa företag är för sin fortsatta lönsamhet, och en därigenom tryggad sysselsättning, beroende av ett samspel med skoglig forskning lokaliserad till Norrland. På grund av skogsnäringens stora betydelse för norrländskt och svenskt näringsliv och den goda miljö för vetenskapligt samarbete med Umeå universitet som finns på de natur- och samhällsvetenskapliga områdena är det enligt motionärerna angeläget att utlokaliseringen av den skogsvetenskapliga fakulteten inte förfuskas.

Mot denna bakgrund bör, enligt motionärernas mening, forskningen kring skogsnäringens problem förstärkas. Det gäller såväl ekonomisk som biologisk och teknisk forskning. Den skogsvetenskapliga fakulteten i Umeå bör därför byggas ut under de närmaste åren. Motionärerna föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

Med anledning av förevarande motionsyrkande vill utskottet till en början erinra om att utskottet i det föregående vitsordat att det finns ett betydande behov av insatser inom den skogliga forskningen. I samband härmed har utskottet bl. a. anslutit sig till ett i proposition 1980/81:129 gjort uttalande om viss prioritering av forskningsrådsmedel för ändamålet. Det bör vidare erinras om att riksdagen nyligen på utskottets tillstyrkan (JoU 1980/81:18) beslutat tillföra SLU ytterligare forskningsresurser inom områdena skogsföryngring och skogsproduktion. Enligt vad utskottet inhämtat torde huvuddelen av de medel som avses för skogsföryngringsforskningen komma att anslås till verksamheten i Umeå.

Frågan om lokaliseringen av högre skoglig utbildning och forskning har den 2 april 1981 berörts i en fråga av Georg Andersson (s) till jordbruksministern om denne ville bekräfta att riksdagens beslut beträffande den högre skogliga utbildningens och forskningens lokalisering till Umeå till alla delar skall stå fast.

Jordbruksministern erinrade i sitt svar om att en stor del av den offentliga förvaltningen genom statsmakternas olika beslut utlokaliserats från Stockholm. För lantbruksuniversitetets del har skogshögskolan, nuvarande skogsvetenskapliga fakulteten, omlokaliseras från Stockholm till Umeå, Ultuna och Garpenberg. Även de två övriga fakulteterna är lokaliserade till flera orter.

Jordbruksministern anförde att enligt regeringens anvisningar för budgetarbetet myndigheterna i samband med långtidsbudgeten och långtidsbedömningen skall beakta möjligheterna till besparingar, huvudsakligen genom rationaliseringar och omprioriteringar. F. n. utarbetades en långsiktsplan inom Sveriges lantbruksuniversitet, bl. a. mot bakgrund av statsmakternas besparingsanvisningar. Det rörde sig ännu så länge endast om ett utkast till långsiktsplan som diskuterades inom universitetet. Jordbruksministern var inte beredd att innan någon slutlig redovisning skett diskutera innehållet i långsiktsplanen.

Utskottet har vid sin prövning av förevarande ärende inhämtat synpunkter från SLU:s rektor, professor Lennart Hjelm. Vidare har utskottet uppvaktats i frågan av företrädare för studentkår och personalorganisationer vid den skogsvetenskapliga fakulteten i Umeå.

Utskottet har i första hand att ta ställning till hithörande frågor utifrån de synpunkter som betingas av utskottets ansvar för forskningen och den högre utbildningen på skogs- och lantbrukets område. Såvitt utskottet kunnat konstatera råder f. n. bland annat mot bakgrund av det pågående arbetet med långtidsplanering på lantbruksuniversitetets område en viss osäkerhet beträffande den skogsvetenskapliga fakultetens (skogshögskolans) framtida organisation m. m. Utskottet finner att denna osäkerhet allvarligt kan försvåra möjligheterna att fullfölja intentionerna bakom riksdagens beslut om lokalisering av skogshögskolan till Umeå, omfattande bl. a. huvuddelen av jägmästarutbildningen.

Utskottet vill erinra om att utskottet tidigare framhållit att Umeåalternativet för skogshögskolans lokalisering skall ligga fast. Någon anledning att ifrågasätta detta beslut har utskottet inte kunnat finna. Mot bakgrund härav vill utskottet starkt understryka angelägenheten av att den långtidsplanering som pågår beträffande skogshögskolans verksamhet sker med utgångspunkt bl. a. i att lokaliseringen till Umeå skall fullföljas. Utskottet finner det även angeläget att de resurser som ställs till lantbruksuniversitetets förfogande för skogs- och jordbruksforskning fördelas så att syftet med nyssnämnda utlokalisering inte förfelas.

Vad utskottet här anför med anledning av motion 1876 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner den i propositionen förordade organisationen för skogs- och jordbrukets forskningsråd och de i propositionen föreslagna riktlinjerna för rådets arbete.

2. att riksdagen till *Främjande av skogsvård m. m.* för budgetåret 1981/82 utöver i betänkande JoU 1980/81:25 mom. 29 föreslaget reservationsanslag anvisar ytterligare 5 000 000 kr..
3. att riksdagen till *Skogs- och jordbrukets forskningsråd* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 35 806 000 kr..
4. beträffande *forskningsrådets sammansättning, m. m.*,
att riksdagen lämnar motion 1980/81:1006 yrkande 2 och motion 1980/81:1756 yrkande 1 utan ytterligare åtgärd,
5. beträffande stöd till *forskning om alternativa odlingsmetoder m. m.*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om överlämnande av motion 1980/81:1006 yrkandena 1 och 3, motion 1980/81:1369 och motion 1980/81:1756 yrkandena 2 och 3 till utredningen om användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruket m. m.,
6. beträffande *forskning om skogsnäringens problem*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1980/81:1876 yrkande 1.

Stockholm den 5 maj 1981

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Syante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Börje StenSSon (fp)*, Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Sven Lindberg (s), Filip Johansson (c), Åke Wictorsson (s)*, Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Lennart Brunander (c), Jan Fransson (s), Arne Svensson (m) och Kerstin Sandborg (fp).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

